

SUOMEN PANKIN NUMISMAATTISEN KOKOELMAN KOKOELMASÄÄNTÖ

Kokoelman historia ja painopisteet

Suomen Pankilla on Suomen rahahistoriaan keskittyvä numismaattinen kokoelma, johon kuuluu lähes 12 000 kohdetta. Numismaattinen kokoelma on hankittu ja sitä pidetään yllä rahaviranomaisena käyttörahan ja muiden maksuvälineiden sekä rahanvalmistuksen historian tallentamiseksi. Kokoelman järjestelmällinen kartuttaminen on aloitettu 1980-luvun alussa ns. Paatelan kokoelman oston (ks. seur.) yhteydessä, jolloin myös määriteltiin pankin numismaattinen linja.

Kokoelman painopiste on suomalaisissa ja Suomessa käytetyissä seteleissä ja kolikoissa. Virallisten maksuvälineiden lisäksi Suomen Pankin numismaattiseen kokoelmaan kuuluu tilapäisiä maksuvälineitä sekä runsaasti setelinvalmistuksessa käytettyä aineistoa kuten painolaattoja, -filmejä ja -arkkeja sekä seteliluonnoksia ja piirustuksia setelien aiheista.

Ennen kokoelman perustamista ei järjestelmällisesti otettu talteen setelien ja kolikoiden uusia tyyppejä, vaan numismaattisten kohteiden säilyttäminen ja kerääminen oli pankissa satunnaista. Sen takia kokoelma perustuu pankin omien kohteiden ohella merkittävästi kahden yksityisen keräilijän aineistoihin, jotka pankille ostettiin osaksi numismaattista kokoelmaa.¹ Lisäksi Setec Oy:n osakkeiden myynnin yhteydessä Setecin seteliarkisto siirrettiin Suomen Pankin numismaattiseen kokoelmaan.

Numismaattinen kokoelma on osa Suomen Pankin rahamuseon kokoelmaa. Museoliiton sääntöjen mukaisesti museolla on oltava kokoelma ja siihen liittyvää tutkimusta ja toimintaa. Numismaattinen kokoelma täyttää nämä vaatimukset.

Kokoelman hoidosta vastaava organisaatio

Numismaattisen kokoelman hoidosta vastaa Suomen Pankin johtokunnan nimittämä kokoelman hoitaja. Kokoelman hoitajan tehtävänä on hoitaa kokoelman hankintoja sekä huolehtia kokoelman asianmukaisesta ylläpidosta. Kokoelmalle on nimetty erillinen rekisterinhoitaja, joka huolehtii kohteiden rekisteröinnistä. Rahamuseon perustamisesta alkaen kokoelman hoitajana on toiminut rahamuseon intendentti. Budjettivastuu kuuluu rahamuseosta vastaavalle Suomen Pankin viestintäyksikölle johdon sihteeristössä.

Kokoelman hoitaja raportoi kokoelman hoidosta linjaesimiehille ja rahamuseon johtoryhmälle siltä osin kun kokoelman kohteet liittyvät rahamuseon toimintaan.

¹ Suomen Pankki osti Hannu Paatelan setelikokoelman vuonna 1981 ja Georg Sidorowin metallirahakokoelma vuosikymmeniä aiemmin.

Kokoelman kartuttaminen

Numismaattista kokoelmaa kartutetaan tarpeen mukaan johtokunnan vuosittain vahvistaman budjetin puitteissa. Hankintoja voidaan tehdä rahahuollosta vastaavalta osastolta (käyttörahat), Rahapajasta (juhlarahat) sekä muilta yksityisiltä tai julkisilta myyjiltä. Käyttörahojen ja pieniarvoisten kohteiden hankinnasta päättää viestintäpäällikkö kokoelman hoitajan kirjallisesta esityksestä budjetin puitteissa. Suuriarvoisista ja/tai merkittävydeltään mittavista hankinnoista päättää joko johdon sihteeristön päällikkö tai johtokunta hankinnan laajuuden mukaan. Hankintapäätökseen kirjataan valintaperustelut ja se toimitetaan rekisterin hoitajalle allekirjoituksin.

Kokoelman kartuttamisen periaatteena on tallentaa käyttörahoista uudet tyypit ja lyöntivuodet. Juhlarahojen hankinnassa kohteet valitaan sen mukaan, kuinka relevantteja rahojen aiheet ovat pankin toiminnan ja historian kannalta. Käyttörahoista seteleitä hankitaan kustakin tyypistä ja nimellisarvosta yksi nippu (100 kpl) ja 10 kpl irtoseteleitä esillepanoa ja kuvausta varten. Käyttörahoista kolikkoja hankitaan kutakin nimellisarvoa yksi 10 rullan paketti ja yksi irtorulla aina lyöntivuotta kohden.

Muita kohteita hankitaan joko täydentämään kokoelman puutteita ja rahamuseon perus- tai vaihtuvan näyttelyn tarpeisiin. Kokoelmaan voidaan ottaa myös lahjoituksia tapauskohtaisesti.

Hankintaehdotukset tekee kokoelman hoitaja ja päätös tehdään edellä mainitulla tavalla. Hankinnoissa konsultoidaan tarpeen mukaan ulkopuolisia asiantuntijoita.

Kokoelma sisältyy Suomen Pankin kirjanpitoon.

Kohteiden dokumentointi

Numismaattisella kokoelmalla on oma rekisteri. Rekisterin hoitajalla on ainoana oikeus lisätä rekisteriin tietoja ja muuttaa niitä. Kokoelmanhoitajalla on rekisteriin ainoastaan lukuoikeudet.

Rekisteriin merkitään kustakin kohteesta tunnistetiedot, joiden avulla kohteen voi yksilöidä (pois lukien saman tyypin samana vuonna lyödyt kolikot). Setelien osalta tunnistetietoja ovat mm. tyyppi, nimellisarvo, sarjanumero, allekirjoitukset. Kolikoiden osalta tunnistetietoja ovat esimerkiksi tyyppi, nimellisarvo, lyöntivuosi, viimeistely (BU/proof), aihe.

Kokoelman muu kuin numismaattinen aineisto (=setelit ja kolikot) on luetteloitu omaan rekisteriinsä. Rekisteriä ylläpitää kokoelman hoitaja.

Kokoelman esilläpito, saavutettavuus ja tutkimus

Kokoelman kohteita esitellään rahamuseossa sekä perusnäyttelyssä että vaihtuvissa näyttelyissä. Lisäksi kohteita on esillä pankin numismaattisessa esittelyholvissa.

Kokoelman säilytystilat eivät ole suurelle yleisölle kokonaisuudessaan avoimia Suomen Pankin turvallisuuskäytännöistä johtuen sekä siksi, että kohteiden asianmukainen säilytys vaatii erityisiä olosuhteita.

Kokoelman kohteista voidaan toimittaa pyynnöstä valokuvia ei-kaupallisiin tarkoituksiin kuten journalismi, opetusmateriaali tai vastaava. Kustakin kuvatoimituksesta sovitaan tapauskohtaisesti kirjallisesti. Tavanomaisina pidettävistä kuvatoimituksista ei peritä maksua.

Kokoelman kohteiden lainaaminen

Suomen Pankki voi lainata kokoelman kohteita harkintansa mukaan näyttelyihin tai museoille, joilla on museoammattillista henkilöstöä. Vakuutusarvon määrittelyssä huomioidaan kohteiden numismaattinen arvo, mikä määräytyy kulloisenkin markkinatilanteen mukaan.

Lainapäätöstä tehtäessä otetaan huomioon kohteen kunto ja harvinaisuus, laina-ajan kesto ja kuljetusmatka ja -tapa. Lainoista tehdään lainasopimus, jossa määritellään lainaehdot. Lainasopimuksen allekirjoittaa kokoelman hoitaja. Lainapyynnön hylkäämisestä annetaan kirjalliset perustelut pyynnön esittäjälle.

Lainaja vakuuttaa lainattavat teokset täydestä vakuutusarvosta ovelta ovelle -periaatteen mukaisesti ja vastaa kuljetus- ja muista kustannuksista. Lainattavaan kohteeseen liittyvä vaaranvastuu siirtyy luovutushetkellä (traditio). Luovutushetkeksi katsotaan luovutukseen kohteeseen liittyvän luovutus- tai vastaanottoasiakirjan allekirjoittamishetki.

Kokoelman säilymisen turvaaminen

Kokoelman kohteita konservoidaan tarvittaessa. Konservointityö hankitaan ostopalveluna alan ammattilaisilta.

Kokoelman säilytyksessä noudatetaan Suomen museoliiton suosituksia ja Suomen Pankin omia turvallisuuskäytäntöjä. Suurin osa kokoelmasta säilytetään erillisissä holviloissa, joissa on tasalämpö ja vakioitu ilmasto. Rahamuseossa esillä olevissa kohteissa säilyminen on huomioitu pitämällä kohteisiin kohdistuvan valon määrä kohtuullisena ja harvinaisempien kohteiden osalla asentamalla erityinen ilmastointilaitte kohteet sisältäviin vitriineihin.

Poistot

Kokoelmasta voidaan poistaa kohteita perustelluista syistä, esimerkiksi kohteen vaurioituttua peruuttamattomasti. Kokoelman hoitaja tekee kirjallisen esityksen poistosta, josta päättää viestintäpäällikkö tai johdon sihteeristön päällikkö poiston merkittävyydestä riippuen. Poistopäätös dokumentoidaan ja tieto poistosta toimitetaan rekisterin hoitajalle allekirjoituksin ja merkitään kokoelmarekisteriin kyseisen kohteen kohdalle. Inventaarionumeroa ei poisteta tai käytetä uudelleen jotta tieto kohteen kuulumisesta kokoelmaan säilyy osana kokoelman historiaa. Kohteet on dokumentoitava kirjallisesti ja valokuvaamalla ennen hävittämistä. Periaatteena on, ettei kohteita poisteta kokoelmasta myymällä tai lahjoittamalla.